

УДК82=162.2

В. С. УСАНОВА, І. А. ЯРОШЕВИЧ
Донецький національний університет**ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У ПОВІСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «В НЕДІЛЮ
РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА...»**

У статті досліджено жіночі образи у повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала...». Зроблено акцент на поділі героїнь на старше та молодше покоління. Дослідження окресленої теми дозволяє зрозуміти специфіку та психологічний стан жінок цієї повісті.

художній образ, жіночі образи, повість, покоління, трагічна доля

Ольга Кобилянська – це письменниця глибоких душевних переживань, напруженої думки, ліричних настроїв. За спостереженням Д. Павличка, читач і сьогодні послуговується її творами, отримуючи «... естетичну насолоду і знання жіночого характеру, адже ж вона створила цілу енциклопедію жіночої душі» [2, с. 58].

В автобіографії «Про себе саму» Ольга Кобилянська зазначала, що особи, які діють у повісті, – це типи з дійсного життя, які вона знала в горах: циганку Мавру, старого Андронаті, її батька, Гриця, молодого одинака-гуцула. Решту домалювала її творча фантазія.

Письменниця залучає у канву художнього твору велику кількість саме жіночих образів різних поколінь. Представницями старшого покоління у повісті є стара циганка – мати Маври, Мавра, Іваниха Дубиха. Молодше покоління представлене образами Тетяни і Настки. Кожен з образів віддзеркалює свій характер та демонструє свої почуття.

Стара циганка – мати Маври, розуміє, що дочка зробила велику помилку, зрадивши свого чоловіка Раду, що за циганськими звичаями суворо карається, однак материнське почуття бере переваги і вона просить прощення: «*Простіть Маврі, як згрішила, не губіть молоді, бийте, побивайте, але жити дайте*» ... *ой, рятуйте, змилюйтеся... хоч кілька день мені її дайте... хоч до пустки... дозвольте довести, потім вбивайте та й враз зо мною...* [1, с. 283]. Отже, на образі старої циганки письменниця показала материнський інстинкт.

Цікавим, за задумом авторки, є образ Маври, що єднає два світи: циганський, вічно блукаючий, і гуцульський, з його традиційними, сталими, дещо забобонними поглядами.

Опис краси героїні, її танців подається згідно з циганськими народними легендами. Жінка гарна, їй заздять усі в таборі, у неї «*чудові подовгасті чорні очі*», а «*срібні великі монети, що були вплетені в її чорне волосся, надавали їй чорному, мов з бронзи, темному лицю предивну чарівну окрасу...*» [1, с. 281].

Молода циганка, дружина провідника циган Раду, народила сина не від законного чоловіка, а від коханого – народила «*білого сина з синіми очима!*» [1, с. 281]. Смерть чекала на зрадницю, та врятував Мавру батько, циган-музикант Андронаті: вимолвив вигнання, замість смерті єдиній дочці, але забрав найрідніше – дитину.

Ставлення письменниці до героїні специфічне, вона співчуває їй, бо якби не Мавра, може б, Тетяна виросла іншою, менш романтичною, буденнішою. Героїня як «*сповідниця і дорадниця дитини, і коли б не Іваниха з своїм поважним тверезим розумом, Мавра перевернула б дитину зовсім на свій бік*» [1, с. 303].

Мавра – циганка, тому приносить багатьом нещастя: через неї блукає батько світами, а Дубиха позбулася дочки, бо саме по дорозі до неї Тетяна зустріла Гриця. Винна вона і в смерті закоханих: «*Гриця остерігала перед чорними очима*» [1, с. 326], а Тетяні розповіла про зілля, що лихо присипляє. Смерть Гриця жінка сприймає як розплату за «гріхи» батьків: «*гріх винуватий всьому, він один!*» [1, с. 425].

Можемо зазначити, що в передачі образу Маври авторкою закладено сильний материнський потяг та любов: «*Блисковою пригадалася їй її дитина, і вона вмовкла... Натівзімліла з остраху, повалилася назад*» [1, с. 294].

Мавра – втілення трагічної жіночої долі. Все життя жити усамітненою дуже важко. Єдиною раддю лишилася Тетяна, дівчина, що стала для неї дочкою, яку вона дуже любила.

Тетяна – красива дівчина, добра вдачею, серцем, доля якої нагадує Маврину. Тільки тут не вона зрадила, а її. Дівчина належить до тих натур, що вже як люблять, то люблять навіки. Сільська дівчина, вона має своє уявлення про щастя – вийти заміж не просто за коханого, а ще й багатого, бо «*на жодного, а на бідного вже й стільки не дивиться*» [1, с. 354]. Але вона покохала, і «*куди б не ходила, за що б не бралася, а в її душі грає одна і та сама пісня: "Гриць її полюбив, а вона Гриця ..."*» [1, с. 344]. Поруч із Грицем багатство втрачає свою вартість. Зараз для неї життя без Гриця немислиме, її байдуже – багатий він чи бідний: «*Я перемовлю маму; хоч вона і строга, але вона мене любить. Чуєш, Грицю, любить – волю нашу зробить. Вона нас не розлучить...*» [1, с. 369]. У Тетяни перемагає світле, високе почуття над практицизмом – у цьому вона піднялася вище за Гриця.

Розкриття образу Настки подається у плані протиставлення її Тетяні, увага авторки зосереджена на їхніх поглядах на щастя, їхніх вчинках. Настка значно простіша, спокійна і любить щиро. Вона знає лише «*своє серце і красного Гриця*» [1, с. 381] – це її «*велика, глибока, поважна правда, яка їй вистарчає*» [1, с. 381]. Якщо дівчина вважає, що Гриць повинен бути її тільки тому, що вона познайомилася з ним раніше, то Тетяна людяніше підходить до вирішення цього питання: «*І Настка не винна. І в Настки щастя – нема*» [1, с. 414]. Тетяна не дозволила Маврі йти просити за неї, вона ж сама посилає старого Андронаті до Туркині.

У листі до Лесі Українки О. Кобилянська дає Настці таку характеристику: «*Настка після мене повинна б перед красою Туркині зацікавитися, але що в неї перше право до Гриця, вона (крім того ще і матеріалістка) не відступає від свого постановлення звінчатися з Грицем*» [3, с. 248]. Письменниця відчувала, що такі натур, як Настка, більш зрозумілі для людей, ніж Тетяна. Звідси доброзичливе ставлення до неї і Андронаті, і Маври.

Волелюбна Тетяна, що не знала ніякого примусу, полонила Гриця своєю гордістю, красою та щирістю, і він наполовину відірвався від берега сірої буденщини («*наскучилося межі горбами*» [1, с. 332]). Та Грицеві зрозуміти її духовний світ важко. Батьківські повчання занадто глибоко пустили коріння у його душу. Тому він так легко погодився на умовляння Настки, яка завжди «*його назад до розуму приведе, до праці нажене*» [1, с. 422]. Отже, при творенні образу Гриця О. Кобилянська психологічно вмотивовує і логічно пояснює його вчинки, маючи на увазі циганське походження героя (звідси його непостійність) і ті умови, в яких він зростав.

Варто зазначити, що через розкриття трагічної долі Маври, покараної за подружню зраду, змалювання двох зовсім різних дівчат – пристрасної Тетяни та спокійної Настки – письменниця підкреслює важливість відчуття провини і обов'язкову відповідальність за неї.

Таким чином, жіночі образи повісті «В неділю рано зілля копала...» надзвичайно різнопланові, вони є втіленням достатньо відмінних поглядів на світ та почуття. Кожна із героїнь прагне відшукати в цьому світі своє місце, але для кожної із них ця мета досягається різними шляхами. Ольга Кобилянська вкладає у своїх героїнь власну душу, власні почуття і погляди. Крізь призму жіночих образів повісті ми бачимо світ та закони, за якими він функціонує.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кобилянська, О. Повісті. Оповідання. Новели [Текст] / О. Кобилянська. – К. : Наукова думка, 1988. – 673 с.
2. Павличко, Д. Туга і непокоря [Текст] / Д. Павличко. Магістралями слова. – К. : Радянський письменник, 1977. – С. 36–52.
3. Томашук, Н. Ольга Кобилянська [Текст] : Життя і творчість / Н. Томашук. – К. : Дніпро, 1969. – 384 с.

Получено 14.05.2015

В. С. УСАНОВА, И. А. ЯРОШЕВИЧ
ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В ПОВЕСТИ ОЛЬГИ КОБЫЛЯНСКОЙ «В
ВОСКРЕСЕНЬЕ РАНО ЗЕЛЬЕ КОПАЛА...»
Донецкий национальный университет

В статье исследованы женские образы в повести Ольги Кобылянкой «В воскресенье рано зелье копала...». Сделан акцент на разделении героинь на старшее и младшее поколение. Исследование данной темы позволяет понять специфику и психологическое состояние женщин этой повести.
художественный образ, женские образы, повесть, поколения, трагическая судьба

VICTORIA USANOVA, IRINA YAROSHEVICH
FEMALE IMAGERY IN THE STORY OF OLGA KOBLYANSKAYA «THE
SUNDAY MORNING DUG POTION...»
Donetsk National University

This article explores the female characters in the story of Olga Kobylanska «In Sunday morning dug potion ...». Emphasis on the separation of the main character in older and younger generations have been done. Research of the topic allows us to understand the specifics and psychological state of women in this story.
art image, female characters, tale, generation, tragic fate